

ENCARNA SANAHUJA YLL
Barcelona, 1948-2010

EL QUE ÉS PERSONAL ÉS POLÍTIC

Acaba de deixar-nos una dona excepcional. Amb encara no 62 anys Sana, l'amiga estimada i lleial, mare atenta del Joan, companya feminista visceral i crítica, acadèmica aguda d'una modèstia tímida sorprenent i alhora professora inspiradora, ha mort el 13 de gener d'enguany. La seva desaparició, del tot inesperada, ens ha deixat amb una gran pena.

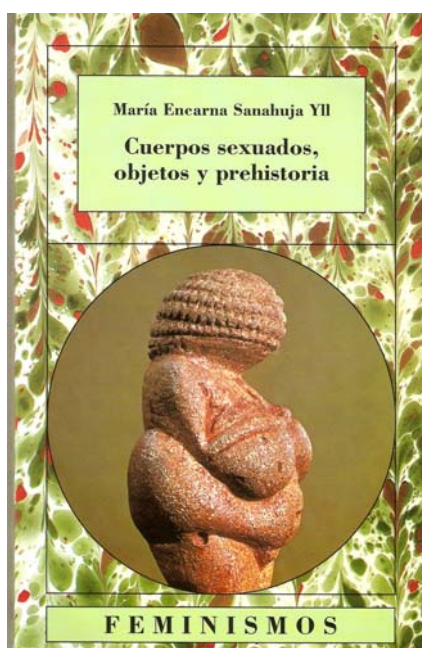
Sana va viure les seves conviccions humanes i opcions polítiques amb ímpetu i conseqüència. Va iniciar la seva militància feminista a finals del franquisme. En aquells agitats anys de la transició la reivindicació fonamental per a nosaltres era que allò personal es reconegués com a polític. Estàvem convençudes que calia derrotar les normes familiars burgeses, la domesticació amb les seves normes sexuals a què ens sentíem sotmeses. Exigíem sobretot la nostra llibertat sexual, el dret a decidir sobre els nostres propis cossos. Al mateix temps necessitàvem complir amb les severes exigències polítiques de l'esquerra a la qual totes pertanyíem d'una manera o altra. Malgrat que no sempre li degué resultar senzill, amb el temps Sana va reconèixer i va assumir els seus desitjos i els va compaginar amb els seus interrogants feministes, les seves conviccions polítiques i la seva activitat professional.

En aquests dies de tristesa, una amiga una mica més gran recordava Sana com a una d'aquelles jovenetes del Colectivo Feminista que pul-lulaven per les Jornades Catalanes de la Dona (1976) que es convertiria en el Partido Feminista, que va abandonar per estar en el moviment feminista amb tota llibertat.

Sana va estudiar Prehistòria a la Universitat de Barcelona els últims anys del franquisme. Encara recordava l'ambient tenebrós del departament. Hi havia un predomini absolut de professors grisos i conservadors per als quals les excavacions arqueològiques no eren cosa de dones. Durant l'any que va ensenyar prehistòria a Madrid va tenir el seu primer contacte amb el feminisme. Fou potser aquesta trobada inicial amb el feminisme la que li va donar l'energia per a traduir la seva rebel·lia intel·lectual i política enfront d'una prehistòria

androcèntrica que escrivien els homes sobre els altres homes – els cèlebres homes caçadors insignes creadors de la cultura - en una revisió feminista radical de la prehistòria, tot canviant la història de la prehistòria a la nostra història.

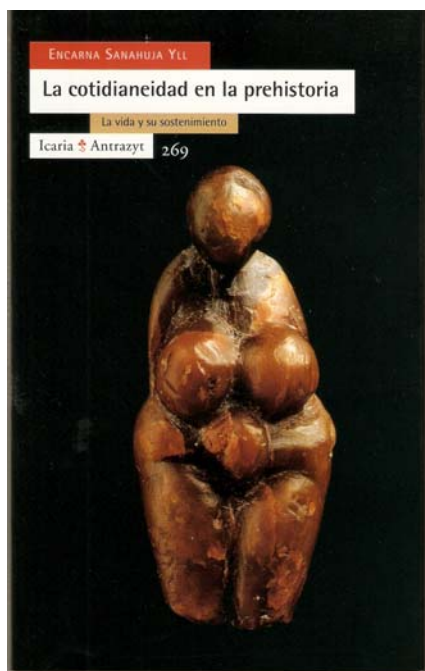
L'any 1987 Sana inicia la docència com a professora titular a la Universitat Autònoma de Barcelona i és allí on desenvolupa la seva ara clàssica i indispensable història de les dones a l'arqueologia com a subjectes i escriptores, sobre aquesta participació menyspreada i ignorada en l'esdevenir de la història.

El llibre *Cuerpos sexuados, objetos y prehistoria* que la col·lecció Feminismos d'Ediciones Cátedra va publicar l'any 2002, va posar a disposició de les lectores no especialitzades aquests descobriments feministes sobre el passat en benefici d'un futur no sexista.

Sana fou, també, admirable com a activista i intel·lectual feminista pel coratge que va tenir de canviar d'opinió si les noves experiències, positives i negatives, li ho exigien. Amb el pas del temps les seves inquietuds personals i emocionals van anar convertint les seves inicials certeses marxistes i materialistes en reflexions més obertes i complexes. Si, per una banda, Sana rebutjava les normes convencionals sobre la família, el confinament domèstic de les dones justificat amb prejudicis sobre les seves funcions naturals de ser mares i tenir cura, l'adopció l'any 1991 del seu fill Joan va anar acompanyada d'una profunda meditació sobre la llibertat i els compromisos de temps i d'afectes d'una maternitat gestada en singular que va compartir amb amigues, companyes i la seva germana i el seu germà. Així va poder reconèixer quan la *Trobada de dones a Catalunya* (2006) que "El primer acte de llibertat femenina va ser dedicar-me més al meu fill...Vaig decidir que era el més important, més

que el meu treball, fins i tot més que les reunions de feminisme. I si faltava a reunions o sortia més aviat de la feina no ho passava malament...”.¹

En sensibilitzar-se Sana per la dedicació que exigeixen la socialització i la cura de les persones, ja siguin petites o adultes, va investigar, en un altre llibre més recent, les activitats quotidianes, sovint realitzades per dones, en diferents comunitats arqueològiques, que malgrat que fossin indispensables per a sostenir la vida, en general havien estat ignorades per la prehistòria i l'arqueologia convencionals.² Tal com deia Sana “trobes el que busques”. Efectivament, ella va poder documentar amb tot detall aquesta munió

d'activitats i procediments que requeria la vida en societat a la prehistòria.

La teoria feminista és singular perquè va néixer d'una relació entre un moviment polític i social d'emancipació personal i col·lectiva i d'un treball teòric dirigit a identificar les arrels de les diverses discriminacions i el tracte desigual de les dones i a posar-hi remei. La trajectòria personal i intel·lectual de Sana va ser similar. El seus des-cobriments i re-interpretacions de la prehistòria oculta de les dones varen ser inspirats per les seves inquietuds feministes i, alhora, van dotar la seva docència no tan sols de continguts sinó d'una qualitat especial. Moltes alumnes recorden com eren d'inspiradores les classes que Sana va impartir, més enllà de la UAB, al Centre Duoda de la Universitat de Barcelona, i al nou *Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (IIEDG)*.

Es podia trobar Sana regularment als espais feministes consolidats de Barcelona, a Ca la Dona, al Centre de Cultura de les Dones *Francesca*

¹ M. Encarna Sanahuja Yll, “Llibertat sense por”, *Sabem fer i fem saber*, Xarxa Feminista, Barcelona, 2006: 315-16.

² M. Encarna Sanahuja Yll, *La cotidianidad en la prehistoria. La vida y su sostenimiento*, Barcelona: Icaria, 2007.

Bonnemaison, a les manifestacions... Va formar part del grup de dones que va organitzar les Jornades "20 anys de feminisme a Catalunya". El gran èxit d'aquestes Jornades en atraure dones de procedències molt diverses va provocar la creació de la Xarxa Feminista, un espai obert de trobada i relació entre dones i grups de dones amb totes les nostres diferències.

A Sana li agradava molt cantar. Acostumava a assistir, acompanyada del Joan, als recitals de *Les Veus de Venus*. El teatre la fascinava i no va deixar passar l'oportunitat del teatre improvisat que va oferir la *Bonnemaison* per a actuar. Hi ha dones que recorden Sana fent un paper d'home i exclamant amb una rialla: "Avui ja no se sap qui és qui!" Potser aquest fou el somni que Sana tenia: una societat on les persones poguessin escollir amb tota llibertat els seus gustos, inclinacions, i identificacions en relació. Recordem-ho sempre!

Barcelona, de gener de 2010